

**Bureauonderzoek en Karterend
Booronderzoek Archeologie
Plangebied Tolhuisweg 1 t/m 9
te Witharen, gemeente Ommen**

Opdrachtgever

BJZ.nu Bestemmingsplannen
De heer W. Bekke
Twentepoort Oost 16a
7609 RG ALMELO
E: wim@bjz.nu
T: 0546 – 45 44 66

Projectnummer

151078

Kenmerk

EKU/DIR/HAMA/151078

Eindredactie/kwaliteitscontrole

Drs. E.E.A. van der Kuijl

Paraaf

Datum

05-11-2015

Colofon

Opdrachtgever	Dhr. W. Bekke, BJZ.nu Bestemmingsplannen
Project	Bureauonderzoek en Karterend Booronderzoek Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Projectnummer	151078
Titel	Bureauonderzoek en Karterend Booronderzoek Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen, gemeente Ommen
Datum en versie	05-11-2015, versie 1.3
Redactie	Ing. R. de Graaf, Drs. E. E.A. van der Kuijl en mw. ing. J.F.M. Rohling
Eindredactie	Drs. E.E.A. van der Kuijl
Afbeelding voorzijde:	<i>Satellietfoto van het plangebied. Bron: Archis3, Luchtfoto 2014 (Kadaster - PDOK)</i>

Inhoud

Samenvatting.....	4
1. Inleiding	5
1.1 Inleiding en onderzoekskader	5
1.2 Doel en vraagstelling van het bureauonderzoek	6
1.3 Werkwijze.....	6
1.4 Beleidskaders.....	7
1.5 Administratieve gegevens	8
2 Bureauonderzoek en verwachtingsmodel.....	9
2.1 Landschapsgenese	9
2.2 Historische ontwikkeling plangebied en omgeving	12
2.3 Bouwhistorische waarden	14
2.4 Archeologische waarden.....	14
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel	15
3 Resultaten van het Booronderzoek.....	18
3.1 Werkwijze Booronderzoek.....	18
3.2 Resultaten	18
4 Conclusie en aanbeveling.....	20
4.1 Conclusie	20
4.2 Selectieadvies	20
4.3 Voorbehoud.....	20
Gebruikte literatuur	22
BIJLAGEN	23

Samenvatting

Hamaland Advies heeft in opdracht van BJJ.nu Bestemmingsplannen uit Almelo, een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor de nieuwbouw van woningen op de locatie aan de Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen, gemeente Ommen. Het betreft een uitbreiding aan de noordelijke en westelijk zijde van de Tolhuisstraat, waarbij woningen met bijbehorende infrastructuur en nutsvoorzieningen gepland zijn. Een nieuwe DWA-riolering van Ø250 mm komt met een gronddekking van 1,00 m, op een diepte van ca. 1,25 m-mv te liggen. De kabels en leidingen worden zoals gebruikelijk vorstvrij op ca. 0,8 m-mv gelegd. Er worden geen eisen vanuit de gemeente Ommen gesteld aan de diepteligging van de fundering voor de woningen. Het totale plangebied heeft een omvang van 5.200 m². De nieuwe ontwikkeling zorgt voor een nieuwe bodemverstoring van 1,25 m-mv, waarbij een grotere verstoring kan optreden als de woningen niet alleen een kruipruimte, maar ook een kelder krijgen. Dit is echter op 25 oktober 2015, bij het opstellen van het bureauonderzoek, nog niet bekend.

Het plangebied ligt volgens de gemeentelijke archeologische waardenverwachtingskaart in een gebied met een gematigde verwachting. Gemeentelijke eis is een KNA conform onderzoek bij plangebied groter dan 2.500 m² en bij bodemingrepen dieper dan 50 cm.

Door de overschrijding van de vrijstellingsgrens is door Hamaland Advies KNA conform bureauonderzoek uitgevoerd dat aangevuld is met een inventariserend veldonderzoek middels karterende boringen.

Conclusie

Op grond van de bestudeerde bronnen kan geconcludeerd worden dat het plangebied een matige trefkans heeft op archeologische resten van het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Met uitzondering van de Bronstijd tot en met de Vroege Middeleeuwen toen het gebied natter was en daardoor een lage trefkans heeft.

De bodem heeft door heideontginning en grondbewerking naar verwachting in de eerste 50 cm geen onverstoord profiel meer. Omdat het esdek ter plaatse tussen de 10 tot 50 cm kan bedragen, kan de diepere ondergrond deels nog onverstoord zijn. Dit zal met het bodemonderzoek moeten worden bevestigd.

Uit het booronderzoek blijkt dat in het plangebied sprake is van een intacte veldpodzol onder een dunne subrecente bouwvoor. De veldpodzol is in de helft van het plangebied door diepwoelen of scheuren van de grond vermengd geraakt met de top van het dekzand. In het plangebied zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Op grond van de onderzoeksresultaten wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Voorbehoud

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Met nadruk wijst Hamaland Advies erop dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstoringende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen namelijk eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Ommen) en haar adviseur, de regionaal archeoloog van gemeente Ommen (mw. drs. M. Nieuwenhuis), die vervolgens een selectiebesluit neemt.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 53 Monumentenwet 1988) kenbaar te worden gemaakt, om het documenteren van toevallsvondsten te garanderen: *'Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister'*. Deze aangifte dient te gebeuren bij de RCE te Amersfoort. Het verdient aanbeveling ook de verantwoordelijk ambtenaar van de gemeente Ommen hiervan per direct in kennis te stellen.

1. Inleiding

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Hamaland Advies heeft in opdracht van BJJZ nu Bestemmingsplannen uit Almelo, een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor de nieuwbouw van woningen op de locatie aan de Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen, gemeente Ommen (zie *Afbeelding 1* en zie *bijlage 1*). Het betreft een uitbreiding aan de noordelijke en westelijke zijde van de Tolhuisstraat, waarbij woningen met bijbehorende infrastructuur en nutsvoorzieningen zijn gepland. Een nieuwe DWA¹-riolering van Ø250 mm komt met een gronddekking van 1,00 m, op een diepte van ca. 1,25 m-mv te liggen. De kabels en leidingen worden zoals gebruikelijk vorstvrij op ca. 0,8 m-mv gelegd. Er worden geen eisen vanuit de gemeente Ommen gesteld aan de diepteligging van de fundering van de woningen². Het totale plangebied heeft een omvang van 5.200 m². De nieuwe ontwikkeling zorgt voor een nieuwe bodemverstoring van 1,25 m-mv, waarbij een grotere verstoring kan optreden als de woningen niet alleen een kruipruimte, maar ook een kelder krijgen. Dit is echter op 25 oktober 2015, bij het opstellen van het bureauonderzoek, nog niet bekend.

Het plangebied ligt volgens de gemeentelijke archeologische waardenverwachtingskaart³ in een gebied met een gematigde verwachting. Het plangebied is momenteel weidegebied. Gemeentelijke eis is een KNA conform onderzoek bij plangebied groter dan 2.500 m² en bij bodemingrepen dieper dan 50 cm⁴.

Door de overschrijding van de vrijstellingsgrens is door Hamaland Advies KNA conform bureauonderzoek uitgevoerd, aangevuld met een inventariserend veldonderzoek middels verkennende en karterende boringen.

De resultaten en aanbevelingen uit deze rapportage dienen te worden getoetst en onderschreven door het bevoegd gezag, gemeente Ommen en haar adviseur, de regionaal archeoloog van gemeente Ommen (mw. drs. M. Nieuwenhuis).

Afbeelding 1: Topografische kaart met plangebied in het rode kader in de rode cirkel (bron: Topografische kaart via Archis3, Topografie – kleur, BRT Achtergrondkaart).

¹ DroogWeerAfvoer

² Uit telefonisch contact van gemeentelijk projectleider Remco Schlepers op 19-10-2015 aan R. de Graaf

³ Vestigia, 2008

⁴ Batelaar, et al. 2008, pag. 88

1.2 Doel en vraagstelling van het bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld.

De volgende vragen zullen, indien mogelijk, beantwoord worden:

- Wat is de bodemopbouw en de vermoedelijke intactheid van het bodemprofiel binnen het plangebied?
- Kunnen er archeologische vindplaatsen in het onderzoeksgebied aanwezig zijn?

Het antwoord op deze vragen zal worden verwerkt in een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied, waarbij aangegeven zal worden of een nader onderzoek door middel van verkennende boringen nodig zal zijn of niet.

- Is aanvullend onderzoek noodzakelijk?

Het doel van het *verkennend en karterend booronderzoek* is het toetsen en aanvullen van een verwachtingsmodel. De volgende vragen zullen, indien mogelijk, beantwoord worden:

- Wat is de bodemopbouw binnen het plangebied?
- Wat is de intactheid van het bodemprofiel binnen het plangebied?
- Zijn, daar waar de bodem intact is, archeologische indicatoren aangetroffen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het onderzoeksgebied? Zo ja, wat is de aard en diepteligging ervan?
- Zijn er archeologische lagen aangetroffen (cultuur- en afvallagen c.q. ophogingslagen)? Zo ja, wat is de aard, diepteligging en minimale en maximale dikte ervan?
- wat is de aard, diepteligging en minimale en maximale dikte ervan?
- In welke mate stemmen de resultaten overeen met de verwachtingen?

Hierbij wordt aangegeven of een nader onderzoek door middel van proefsleuven noodzakelijk is.

1.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, 3.2) en bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Afbakenen Plan- en onderzoeksgebied, vermelden overheidsbeleid, vaststellen consequenties toekomstig gebruik (KNA-LSO1);
2. beschrijving van het huidig gebruik (KNA LSO2);
3. beschrijving van de historische situatie en de mogelijke verstoringen (KNA LSO3);
4. beschrijving van de bekende archeologische, ondergrondse bouwhistorische en aardwetenschappelijk kenmerken (KNA LSO4);
5. het opstellen van een specifieke verwachting en formulering onderzoeksstrategie (KNA LSO5).

Om tot een gefundeerd archeologisch verwachtingsmodel te komen is voor het onderzoek relevant bronnenmateriaal geraadpleegd. Door informatie uit verschillende invalshoeken samen te voegen ontstaat de mogelijkheid dwarsverbanden te leggen tussen de diverse brontypen en aan de hand hiervan een geïntegreerd archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. De gegevens voor het bureauonderzoek zijn conform de 'Nieuwe richtlijnen voor bureauonderzoek, Het Oversticht, januari 2011 ontleend aan:

- Archis3, het geautomatiseerde archeologische informatiesysteem voor Nederland;
- geomorfologisch, geologisch, bodemkundig, topografisch en historisch kaartmateriaal;
- Archeologische verwachtingswaardenkaart gemeente Ommen⁵ en erfgoednota gemeente Ommen⁶;
- Richtlijnen voor archeologisch bureau- en veldonderzoek in de provincie Overijssel (Versie 1.0, 21 maart 2006);
- Relevante archeologische rapporten en publicaties;
- Informatie van de AWN (indien voorhanden).

⁵ Vestigia, 2008, bijlage 7a

⁶ Batelaar, et al. 2008

1.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

In 1992 werd in Valetta door de Ministers van Cultuur van de bij de Raad van Europa aangesloten landen het 'Europees Verdrag inzake de bescherming van het Archeologisch Erfgoed', beter bekend onder de naam 'Verdrag van Malta', ondertekend. De Wet op de Archeologische Monumentenzorg is op 1 september 2007 in werking getreden. De nieuwe wet heeft zijn beslag gekregen via een wijziging van de Monumentenwet 1988, aanpassingen in de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) en enkele andere wetten en met de invoering van de Wabo (2010). Met de nieuwe Wet op de Archeologische Monumentenzorg is het accent komen te liggen op het streven naar het behoud en beheer van archeologische waarden in de bodem (in situ) en het beperken van (de noodzaak van) archeologische opgravingen. Uitgangspunt van het nieuwe beleid is tevens het principe 'de verstoorder betaald'. Bij het voorbereiden van werkzaamheden die het bodemarchief kunnen verstoren (zoals de aanleg van een weg, een nieuwe woonwijk, een bedrijventerrein), dient onderzocht te worden of daardoor archeologische resten verstoord kunnen worden. Als uit het onderzoek blijkt dat er archeologische waarden aanwezig zijn en deze niet ter plaatse behouden kunnen blijven, dan dient de initiatiefnemer van het werk de kosten te dragen die gepaard gaan met het opgraven en conserveren van de plaats. Met de introductie van de nieuwe wet zijn de kerntaken en bestuurlijke verantwoordelijkheden van gemeenten veranderd. Eén van de belangrijkste consequenties is, dat gemeenten een centrale rol is toegekend in de bescherming van archeologisch erfgoed. In de wet is bepaald, dat gemeenten door inzet van een planologisch instrumentarium het archeologisch belang dienen te waarborgen.

Bescherming van het archeologisch erfgoed kan onder meer vorm krijgen door in bestemmingsplannen regels ter bescherming van bekende en te verwachten archeologische waarden op te nemen. In de regelgeving is vastgelegd dat in het kader van een omgevingsvergunning van de aanvrager geëist kan worden dat hij een rapport overlegt waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein voldoende is vastgesteld. Voor de toetsing van archeologische waarden is een archeologisch bestel ontwikkeld, waarmee de archeologische waarde van een terrein bepaald kan worden door middel van een getrappt systeem van onderzoek. In het kader van het vrijstellingsbesluit volstaat in eerste instantie een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek.

Provinciaal Beleid

Het provinciaal beleid van Overijssel t.a.v. cultuurhistorie en archeologische monumentenzorg is vastgelegd in de Omgevingsvisie Overijssel en bijbehorende Omgevingsverordening.

De hoofddoelen van het provinciaal archeologisch beleid zijn:

- De archeologische objecten, historisch landschap en gebouwde elementen (cultureel erfgoed) zijn de fysieke neerslag van menselijke activiteiten in het verleden. Het beleid gericht op het behoud c.q. de bescherming van deze voor Overijssel unieke waarden;
- Bij ontwikkelingen van functies aansluiten bij de waarden van cultureel erfgoed (archeologie, historisch landschap, monumenten). Dit betekent dat in een vroeg stadium van ruimtelijke planvorming de belangen van de archeologie moeten worden meegenomen;
- Het behoud van het archeologisch erfgoed in de bodem ter plekke (in situ).
- Financiële consequenties zijn in beginsel voor de initiatiefnemer;
- Duurzaam behoud en beheer van het archeologisch erfgoed ex situ (het depot), als behoud in situ onmogelijk blijkt.

Gemeentelijk beleid

Met de invoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg in 2007 is de verantwoordelijkheid voor het bodemarchief gedelegeerd aan gemeenten. Gemeente Ommen treedt daarom op als bevoegd gezag. De gemeente beschikt over een archeologische verwachtingswaardenkaart⁷ en over een erfgoednota⁸. Vanuit de gemeente Ommen is mw. drs. M. Nieuwenhuis betrokken bij de toetsing van ruimtelijke ontwikkelingen waarbij archeologisch onderzoek vereist is.

---

⁷ *Vestigia*, 2008, bijlage 2

⁸ *Batelaar*, et al. 2008

1.5 Administratieve gegevens

Tabel 1: Gegevens projectgebied

Opdrachtgever				Dhr. W. Bekke, BJZ.nu			
Uitvoerder, Beheer en plaats documentatie				Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem			
Bevoegd gezag				Gemeente Ommen			
Provincie, Gemeente, Plaats				Overijssel, Ommen, Witharen			
Adres en Toponiem				Tolhuisweg 1 t/m 9			
Kaartblad				28G			
x, y coördinaten ⁹				Centrum		248633, 480084	
NO	248631, 480112	NW	248607, 480109	ZO	248668, 480082	ZW	248608, 480067
Hoogte centrumcoördinaat ¹⁰				5,50 – 5,93 m+NAP			
Kadastrale gegevens ¹¹				Gemeente Ommen sectie A perceelnr. 3917 en deels 4224			
Onderzoekmeldingsnr. ¹²				3978343100			
Oppervlakte plangebied ¹³				5.200 m ²			
Oppervlakte onderzoeksgebied ¹³				5.200 m ²			
Huidig grondgebruik ¹⁴				Weiland, groenstrook			
Toekomstig grondgebruik ¹⁵				Wonen, Parkeren, Erf, Erfinrichting			
Geomorfologie ¹⁶				3L5 Dekzandwieling met of zonder oud landbouwdek			
Bodemtype ¹⁷				Hn21 Veldpodzol, leemarm en zwak lemig fijn zand cHd21 Kamppodzol, leemarm en zwak lemig fijn zand			
Grondwatertrap ¹⁸				VII			
Geologie ¹⁹				Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden			
Periode				Laat-Paleolithicum t/m Nieuwe Tijd			

⁹ Archis3, via <https://archis.cultureelerfgoed.nl>

¹⁰ <http://ahn.maps.arcgis.com/>

¹¹ Archis3, Adressen, gebouwen en percelen

¹² Archis3, via <https://archis.cultureelerfgoed.nl>

¹³ Opmeting door R.de Graaf met <http://www.arcgis.com/>

¹⁴ Archis3, luchtfoto 2014

¹⁵ Broekman, 2015

¹⁶ Archis3 geomorfologische kaart 2008

¹⁷ Archis3 bodemkaart 2006

¹⁸ Archis3 bodemkaart 2006

¹⁹ Geologische kaart 1:50.000 i.c.m. B22C0087 en B22C0131 uit www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens

2 Bureauonderzoek en verwachtingsmodel

2.1 Landschapsgenese

Geologie

Het onderzoeksterrein is onderdeel van het Gelders-Overijssels Zandgebied²⁰. In het gebied is tijdens de laatste ijstijd (Weichselien, 120.000-11.700 jaar geleden) onder invloed van relatieve droogte in combinatie met een schaars begroeid landschap op grote schaal dekzand afgezet. Het dekzandrelief bestaat voor het grootste gedeelte uit dekzandruggen, dekzandwelingen en soms enkele lage opgestoven duinen. De ruggen en duinen zijn vaak duidelijk te zien en kunnen meer dan 1,5 m boven hun omgeving uitsteken.

Dit dekzandpakket in het plangebied betreft de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden. Het Laagpakket van Wierden bestaat uit dekzand van eolisch fijn tot matig grof zand²¹.

In het Holoceen zijn door de stijging van de zeespiegel problemen gekomen met de van waterafvoer naar zee. In het Midden-Holoceen (Vroege Bronstijd ca. 2000 voor Christus) breidde dit moeras/veen zich sterk uit in het oostelijke hoogveen en bedekte grote delen van het dekzand rondom het plangebied²².

In dit dekzandpakket is door bodemvorming in het warmere klimaat, een podzol ontstaan. Podzolbodems ontstaan door een eeuwenlang proces van uitspoeling en inspoeling in leemarm dekzand. Ten gevolge van het neerslagoverschot migreren organische en minerale stoffen uit de bovengrond. In het plangebied is door het neerslagoverschot een moerasgebied ontstaan, dat bij een lager wordende waterspiegel in de late middeleeuwen begroeid is geraakt met heide. (zie verder 2.2 Historische ontwikkeling plangebied en omgeving)

Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart²³ is het plangebied gekarteerd als een dekzandwelling (3L5, zie *Afbeelding 2*). Ten oosten bevinden zich dekzandruggen en ten zuiden lage landduinen. Noordwestelijk bevinden zich dekzandlaagten.

Afbeelding 2: Geomorfologische kaart, situering van het plangebied binnen het rode kader (bron: Archis3, geomorfologische kaart 2008)

²⁰ Archeoregio, NOaA, www.nnoa.nl

²¹ Berendsen, 2008

²² Berendsen, 2008

²³ Archis3, geomorfologische kaart 2008

Bodem

Het plangebied is op de bodemkaart²⁴ voor het grootste deel getypeerd als een Veldpodzol bestaande uit leemarm en zwakleemig fijn zand (Hn21, zie *Afbeelding 3*). In het noordoosten ligt een Kamppodzol bestaande uit leemarm en zwakleemig fijn zand (cHd21)

Tijdens de vorming van een veldpodzolbodeme waren er hoge grondwaterstanden. De exacte grondwaterstand is daarbij niet bekend. De bovenste (E-)horizont is mineraalarm door een proces dat uitlogen heet en het zand heeft gebleekt²⁵.

Kamppodzolbodems hebben als bovenlaag een dik plaggendeek van tussen de dertig en de vijftig centimeter. Deze gronden komen voor op dekzand in de nabijheid van de oude esdorpen, waarbij door de plaggenbemesting een plaggendeek is ontstaan.

De heer R. Schlepers van gemeente Ommen gaf aan²⁶ dat bij de ontwikkeling van het wijkje aan de Tolhuisweg onder een dunne laag zwarte aarde het vaste gele zand aanwezig is. Hij kon niet de exacte dikte van de laag zwarte aarde aangeven.

Afbeelding 3: Bodemkaart met de situering van het plangebied binnen het rode kader (bron: Archis3, bodemkaart 2006)

Grondwater

Op de grondwatertrapkaart²⁷ is in plangebied sprake van grondwatertrap VII met een gemiddeld hoogste grondwaterstand (winter) meer dan 80 cm onder het maaiveld en een gemiddeld laagste grondwaterstand (zomer) van meer dan 160 cm onder maaiveld (zie *Afbeelding 3*).

Hoogte

Op het Actuele Hoogtebestand van Nederland²⁸ (zie *Afbeelding 4*) heeft het maaiveld in het centrum een hoogte van 5,90 m+NAP. In het oostelijk deel ligt het hoogste punt op 5,93 m+NAP en in het westen het laagste punt op 5,50 m+NAP (groen/blauw). In de omgeving is naar het oosten toe een daling van de maaiveldhoogte naar een minimum van 5,20 m+NAP (blauw). In het westen en zuidwesten zitten de hoogste plekken (geel-bruin) waarbij het maaiveld 6,50 m+NAP tot maximaal 8,34 m+NAP is.

²⁴ Archis3 bodemkaart 2006

²⁵ Bakker, 1989

²⁶ Uit telefonisch contact van gemeentelijk projectleider Remco Schlepers op 19-10-2015 aan R. de Graaf

²⁷ Archis3 bodemkaart 2006

²⁸ <http://ahn.maps.arcgis.com/>

Afbeelding 4: Hoogtekaart met de situering van het plangebied binnen het rode kader (bron: AHN2, maaiveld)

Milieu- en geotechnische gegevens

Het project bevindt zich nog in de planvormingsfase. Tegelijkertijd met het archeologisch onderzoek wordt een milieukundig bodemonderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn ten tijde van het opstellen van dit bureauonderzoek op 25-10-2015 nog niet aanwezig. Verder zijn geen andere Milieutechnische- en geotechnische rapporten voorhanden bij de opdrachtgever.

Uit de raadpleging van het Dinoloket²⁹ blijkt dat zich boring B22C0087 van 7-09-1976 ten noordoosten van het plangebied (zie Afbeelding 5) bevindt. De bodem bestaat uit een bouwvoor van 50 cm van fijn zand. Daarna is er tot 1,50 m-mv sprake van matig fijn zand. Van 1,50 tot 4,50 m-mv is grof zand aangetroffen. Beide lagen behoren bij de Formatie van Boxtel, waarbij de bovenste laag tot het Laagpakket van Wierden behoort. Boring B22C0131 van 26-06-1987 ten zuidoosten van het plangebied heeft een bodem die tot 1 meter gekenmerkt is als zeer fijn zand. Van 1,00 tot 5,00 m-mv is een pakket matig fijn zand aanwezig. Deze lagen behoren bij de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden.

De lagen onder de 4,5 en 5 meter worden door de voorgenomen verstoringsdiepte niet beroerd en zijn niet relevant voor dit archeologisch onderzoek.

Afbeelding 5: Ondergrondse gegevens met het plangebied in het rode kader (bron: dinoloket.nl)

²⁹ <https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>

2.2 Historische ontwikkeling plangebied en omgeving

Witharen is een kleine plaats 4 kilometer ten noordwesten van Ommen. Volgens Veen (2008) was 'Het geen wonder dat de eerste bewoners van Witharen woonden op de hoge zandrug, thans bekend als Witharenweg, Haarsweg en Balkweg. Deze hoge langgerekte zandrug had geen overlast van water'³⁰. Hier vonden geregeld zandverstuivingen plaats. Witharen lag te midden van een groot moerasgebied. De naam 'Witharen' zou kunnen betekenen een zandrug met buntgras, wat een overblijvend gras in dichte zoden is, ook wel bentgras of pijpestrootje geheten. Dit buntgras groeide over het algemeen op dorre open zandgrond, maar ook wel op lagere gebieden tegen de zandrug aan. Deze buntepollen waren vaak wit door mistdruppels of opvriazing van mistdruppels'³¹.

Door het buurtschap Witharen loopt de weg van Ommen naar Balkbrug. De gemeente bouwde aan deze weg een 'tolhuis', dat momenteel nog als zodanig herkenbaar is³².

Op de kaart van Christiaan Sgroten uit 1573³³ is Witharen nog niet gekarteerd. Ter plaatse van het plangebied ligt een groot veengebied. Op de kaart van Ten Have uit 1648³⁴ en Frederik de Wit van 1672³⁵ is dit nog niet veranderd. Op de kaart van Hattinga-Noord van 1754³⁶ is voor het eerst de verhoging in het landschap waarop het latere Witharen is ontstaan weergegeven. Het is gelegen tussen moerassen. Het plangebied ligt op de rand van het hogere naar het lagere gebied (zie Afbeelding 6).

Afbeelding 6: Situatie 1754 met globale locatie het plangebied in het rode kader (bron: Hattinga-Noord van 1754 via <http://gisopenbaar.overijssel.nl>).

Op de Hottingerkaart van 1787³⁷ is dit zandgebied ook aangegeven.

Op de kaart van Huguenin van 1824³⁸ is voor het eerst 'De Withaar' als toponiem opgenomen. Het is een ontgonnen heidegebiedje, in gebruik als bouwland ten oosten van de doorgaande weg van Ommen naar Ommerschans en verder. Het plangebied is nog onontgonnen heide.

Van 1811-1832³⁹ maakt het plangebied onderdeel uit van het grote heideveld 'Zuidelijk Ommener Veld' en ligt het op perceel 163 met de functie heide⁴⁰. Het is eigendom van de Marke van Ommen (zie

³⁰ Veen, 2008. Pag. 2

³¹ Veen, 2008. Pag.1 en 2

³² <https://nl.wikipedia.org/wiki/Witharen>

³³ Atlas Bruxellensis via [http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij Oude Kaarten](http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij/OudeKaarten)

³⁴ [http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij Oude Kaarten](http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij/OudeKaarten)

³⁵ Frederik de Wit 1672 uit Nieuw Kaertboek van de XVII Nederlandse Provinciën via [http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij Oude Kaarten](http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij/OudeKaarten)

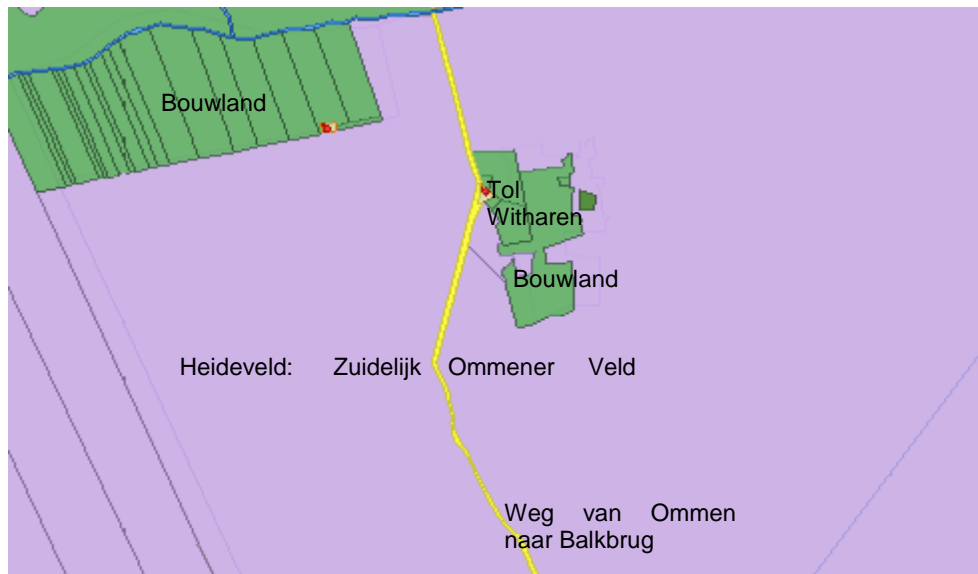
³⁶ Hattinga 1754 uit Atlas der Frontieren van Gelderland, Overijssel en Groningen via [http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij Oude Kaarten](http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij/OudeKaarten)

³⁷ Hottinger 1787 via [http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij Oude Kaarten](http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij/OudeKaarten)

³⁸ Huguenin 1824 De atlas van Huguenin - Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829 via [http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij Oude Kaarten](http://gisopenbaar.overijssel.nl/bij/OudeKaarten)

Afbeelding 7). De weg van Ommen naar Balkbrug heeft een scherpere bocht dan heden het geval is. Het rode huisje is de tol.

Afbeelding 7: Situatie 1811-1832 met globale locatie het plangebied in het rode kader (bron: ingekleurde Minuutplan Ommen, sectie A, Blad 02, 1832).

Op de topografische militaire kaart van 1830-1850⁴¹ en op de topografische Militaire kaart van 1850-1864⁴² is geen verandering waar te nemen.

In 1896⁴³ is de weg van Ommen naar Balkbrug opnieuw aangelegd en bij Withaar 'recht gemaakt'. Het plangebied is ontgonnen en als weide in gebruik genomen (zie Afbeelding 8). Op de kaarten tot heden⁴⁴ is de functie van het plangebied onveranderd. In 1987 is het wijkje aan de Tolhuisweg ten zuiden van het plangebied ontwikkeld (zie Afbeelding 9). De Tolhuisweg loopt nog niet geheel rond. Dat is wel het geval op latere digitale kaarten van Arcgis en op de luchtfoto van 2009⁴⁵.

Afbeelding 8: Situatie 1896 met het plangebied in het rode kader (Bonneblad 290, 1896)

³⁹ Minuutplan Ommen, sectie A, Blad 02, 1811-1832

⁴⁰ OAT Perceelinformatie via www.watwaswaar.nl

⁴¹ Topografische Militaire kaart 1830-1850 nr. 28_4rd

⁴² Topografische Militaire kaart 1850-1864 nr.28

⁴³ Topografische kaart 1896, 290

⁴⁴ Bonneblad 290 van 1904, 1911, 1928, 1935 en Topografische kaarten 22C van 1954, 1964, 1975

⁴⁵ Archis3, luchtfoto 2009 Nieuwland

Afbeelding 9: Situatie 1987 met het plangebied in het rode kader (Topografische kaart 22C, 1987)

2.3 Bouwhistorische waarden

De geraadpleegde historische kaarten bevestigen dat het plangebied nooit bebouwd is geweest en vanaf de Vroegmoderne Tijd van moeras, tot heideveld tot bouwland is geworden. In het plangebied zelf zijn geen relevante bovengrondse en ondergrondse bouwhistorische waarden te verwachten.

2.4 Archeologische waarden

In het plangebied zelf heeft niet eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Binnen een straal van 750 meter rond het plangebied zijn in Archis³ twee meldingen opgenomen (opname 24-10-2015, zie Afbeelding 10). Het betreft twee vondsten op 700 meter ten noordoosten en ten zuidoosten van het plangebied.

Vondstmeldingsnummer 2761390100 ten zuidoosten gelegen betreft een vuurstenen Flint-Ovalbeil uit het Midden Neolithicum A tot Laat Neolithicum B. Het noordoostelijk gelegen Vondstmeldingsnummer: 2761577100 betreft een bronzen Lanspunt - Type Tréboul uit de Midden Bronstijd A.

Afbeelding 10: Meldingen in Archis3 (bron: Archis3)

⁴⁶ Archis 3, Cultuurhistorische objecten (zoekresultaat) , Archeologische onderzoeksgebieden, Archeologische Monumenten (AMK) 2014

Bij raadpleging van andere bronnen (HKO en AWN) zijn geen aanvullende gegevens verkregen over het plangebied.

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel

Op grond van de bodemkundige kenmerken en de bekende cultuurhistorische- en archeologische waarden in de omgeving van het plangebied kan de archeologische verwachting worden bepaald.

Ten behoeve van het gemeentelijke archeologiebeleid zijn in 2008 een archeologische verwachtingswaardenkaart⁴⁷ en het erfgoedbeleid opgesteld en vastgesteld⁴⁸. Het plangebied ligt volgens de Archeologische verwachtingswaardenkaart van de gemeente Ommen in een gebied met een gematigde archeologische verwachting. Het beleid bij deze verwachting is KNA-conform onderzoek uit te voeren bij plangebieden groter dan 2.500 m² en bij bodemingrepen dieper dan 50 cm⁴⁹.

Afbeelding 11: Uitsnede Archeologische waardenverwachtingskaart gemeente Ommen. Het plangebied ligt in het gele kader (bron: Vestigia, 2008)

Op de cultuurhistorische waardenverwachtingskaart van de provincie Overijssel⁵⁰ ligt het plangebied in een gebied met een middelhoge verwachting.

Conclusie en Advies Bureauonderzoek

Het plangebied ligt in een dekzandwieling op de rand van een gebied met dekzandruggen en lage (stuif)duinen. Uit archeologisch oogpunt zijn deze hoger gelegen dekzandruggen en lage duinen een interessante plaats, aangezien deze gronden van oudsher een vestigingsplaats voor mensen geweest zijn. Vondsten uit het Neolithicum en de Bronstijd 700 meter ten noord- en zuidoosten van het plangebied op de hogere zandgronden gevonden. Het plangebied zelf ligt circa 3 meter lager dan deze vondstgebieden en heeft volgens de historische kaarten in een moerasgebied gelegen. Dit moerasgebied is vanaf het Midden-Holoceen ontstaan. Ingeschat wordt dat vanaf de Vroege Bronstijd het plangebied door haar lagere ligging, natter is geweest dan haar oostelijke en zuidelijke omgeving. Dit is zo gebleven tot de grondwaterstand daalde en er heidegebieden zijn ontstaan en vanaf het begin van de 20^e eeuw weidegrond is gerealiseerd in het plangebied.

In het plangebied is sprake van een veldpodzol en kamppodzol in dekzand. Veldpodzolen, voorkomend op oude heidegronden, hebben een niet vergraven, humushoudende bovengrond die tussen de 0 cm en 30 cm dik is. Kamppodzolen hebben een eerddek dat tussen de 30 cm en 50 cm dik is. Aangezien het oorspronkelijke maaiveld na ontginning vanaf de Middeleeuwen is opgehoogd, betekent dit dat de eventueel aanwezige archeologische resten uit de perioden van vóór de Middeleeuwen hierdoor meestal goed bewaard zijn gebleven.

⁴⁷ Vestigia, 2008

⁴⁸ Batelaar, J., 2008

⁴⁹ Batelaar, et al. 2008, pag. 88

⁵⁰ <http://gisopenbaar.overijssel.nl>

Geconcludeerd kan worden dat het plangebied in de prehistorie en vanaf de Late Middeleeuwen matig geschikt is geweest voor bewoning. In de tussenliggende periode van de Bronstijd tot en met de Vroege Middeleeuwen heeft het plangebied, door de nattere omstandigheden, een lage verwachting. Er waren in alle perioden ten oosten en zuidoosten van het plangebied hoger gelegen gebieden met een hogere trefkans op menselijke bewoning.

Op de historische kaarten is het plangebied nooit bebouwd geweest. Bewoningsresten en vondsten vanaf de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd zijn in het plangebied mogelijk, in de vorm van off-siteresten.

Vondsten die worden verwacht zijn losse(strooi)vondsten en mogelijk archeologische resten die in verband staan met de heideontginning en de bewerking van grond. Hierbij kan gedacht worden aan afvaldumps, rituele dumps, en haardkuilen. Ook sporen van oude zandpaden, verkavelingen en greppels zijn mogelijk. Indien er eventueel archeologische resten aanwezig zijn komen deze direct aan of onder het maaiveld voor. Organische resten en bot zullen door de overwegend droge bodemomstandigheden slecht tot matig geconserveerd. Andere typen indicatoren zoals aardewerk en houtskool zijn waarschijnlijk goed geconserveerd.

De gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied is opgenomen in tabel 3. De potentiële archeologische niveaus bevinden zich direct onder de bouwvoor, in de basis van het aanwezige eerddek dat tot ca. 50 cm-mv reikt. En in de top van de dekszandafzettingen daaronder.

Tabel 3: Archeologische verwachting plangebied

Periode	Verwachting	Verwachte vindplaatstypen	Verwachte grondlaag (diepte)
Late Middeleeuwen- Nieuwe Tijd	Matig	afvaldumps, rituele dumps, en haardkuilen. Grondsporen van verkavelingen, heidewegen, greppels, offsite resten van aardewerk, houtskool, metaal, glas en bot	Onder de bouwvoor in de oude akkerlaag tot 50 cm- mv
Romeinse Tijd – Vroege Middeleeuwen	Laag	Nederzettingsterreinen, begravingen	direct onder de oude akkerlaag op 50 cm-mv
Bronstijd – IJzertijd	Laag	Nederzettingsterreinen, urnenvelden, resten van smeedhaarden, meilers	BC-horizont en top van de C-horizont dieper dan 50 cm
Mesolithicum- Neolithicum- Paleolithicum	Matig	Nederzettingsterreinen, jachtkampen	Top van de C-horizont, dieper dan 50 cm

Bodemverstoring

Door de heideontginning en de agrarische bewerking kan de bodem verstoord geraakt zijn tot op een te verwachten maximale diepte van 50 cm-mv. De eventueel aanwezige eerdlaag kan beschermend hebben gewerkt voor de in de bodem aanwezige archeologische waarden.

Advies Booronderzoek

De intactheid van de bodem en de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen zal aangetoond moeten worden met het inventariserend veldonderzoek. Een verkennend onderzoek dient om de intactheid van de bodem te onderzoeken. Voor een verkennend bodemonderzoek dienen in relatie tot de omvang van het plangebied in totaal 5 boringen te worden gezet met een edelmanboor van 7 cm. Indien de bodem intact is kan direct de aanwezigheid van archeologische waarden worden getoetst met maximaal 10 megaboringen (20 boringen per hectare). Omdat sprake is van relatief ondiepe boringen, kan er eventueel voor gekozen worden om direct karterend te boren.

De diameter van de karterende boringen is 15 cm en de boorkernen moeten worden uitgezeefd over een metalen zeef met een maaswijdte van 4 mm om de opgeboorde grond te controleren op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals scherven aardewerk, vuursteen, botfragmenten, fosfaten en houtskoolresten. De boringen worden ingemeten ten opzichte van het maaiveld. Daarnaast zullen vanwege de geringe vondstdichtheid molshopen worden geïnspecteerd op archeologische

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

indicatoren. Deze onderzoeksmethode (booronderzoek) is geschikt voor het opsporen van vlaknederzettingen, maar niet voor steentijdvindplaatsen, grafvelden of kleine fenomenen zoals veldovens, slakkendumps en meilerkuilen. De boormethode E1 van de leidraad een inventariserend booronderzoek (karterende fase, Tol et al. 2012) is het meest geschikt voor het toetsen van de brede archeologische verwachting voor deze locatie.

3 Resultaten van het Booronderzoek

3.1 Werkwijze Booronderzoek

Aan de hand van het bureauonderzoek kwam naar voren dat methode E1 van de leidraad een inventariserend booronderzoek (verkennende fase en karterende fase, Tol et al. 2012) de meest geschikte methode is voor het toetsen van het archeologisch verwachtingsmodel. Het betreft een brede zoekoptie, omdat zowel vindplaatsen van landbouwende samenlevingen, als steentijdvindplaatsen aanwezig kunnen zijn. Het verkennend booronderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de KNA versie 3.3, specificatie VS03.

In het totaal zijn op 4 november 2015 door E. van der Kuijl (senior KNA archeoloog) in het plangebied 10 megaboringen gezet (ø 15 cm). De boringen zijn regelmatig verspreid over de locatie met behulp van een verspringend driehoeksgrid en zijn doorgezet tot minimaal 25 cm in de C-horizont. De exacte locaties zijn ingemeten ten opzichte van de bestaande perceelsgrenzen met meetlinten en een meetwiel. Van alle boringen is de maaiveldhoogte afgeleid van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2).

Het opgeboorde sediment is in het veld bodemkundig beschreven conform de NEN 5104 en de bodemclassificatie volgens De Bakker en Schelling (1989). Alle afzonderlijke bodemlagen zijn droog gezeefd over een metalen zeef met een maaswijdte van 4 mm en geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals fragmenten vuursteen, aardewerk, houtskool, verbrande leem, bot etc.

3.2 Resultaten

Geologie en Bodem

Voor de ligging van de boorpunten wordt verwezen naar Bijlage 4, De resultaten van de boringen (de boorbeschrijvingen) zijn opgenomen in Bijlage 5. Vijf (boring 1, 2, 3, 6 en 8) van de tien boringen hebben nog een intact bodemprofiel. De hoofdlijn van de boringen met een intact bodemprofiel kan als volgt worden weergegeven (boring 3).

Diepte (cm – mv)	Samenstelling	Interpretatie
Vanaf maaiveld tot 10 cm	Graszode	
Tussen 10 cm en 40 cm	Grijsbruin fijn iets siltig zand	Ap1; subrecente bouwvoor
Tussen 40 cm en 60 cm	Roodbruin iets verkit fijn iets siltig zand	B; inspoelingshorizont (podzol)
Tussen 60 cm en 90 cm	Geel fijn iets siltig zand	C; top dekzand

Interpretatie:

De aangetroffen bodemopbouw bestaat uit een dunne subrecente bouwvoor die in 5 van de 10 boringen overgaat in een intacte podzolbodem (veldpodzol). In de meeste gevallen is de afdekkende laag niet dikker dan 35 cm, waardoor geen sprake is van een eerdlaag⁵¹. In boring 1 en 2 is op de overgang van de subrecente bouwvoor en de inspoelingshorizont een uitspoelingshorizont aangetroffen van sterk gebleekt (uitgelooft) lichtgrijs fijn iets siltig zand. De overige boringen kennen een verstoord bodemprofiel als gevolg van diepwoelen of scheuren van de grond. Boring 4, 5, 7 en 9 hebben als gevolg daarvan onder de subrecente bouwvoor een menglaag waarbij de B-horizont en de C-horizont vermengd zijn met elkaar. In boring 10 ontbreekt de menglaag, hier gaat de subrecente bouwvoor op een diepte van 50 cm-mv rechtstreeks (scherp) over in de top van het onderliggende dekzandpakket. De top van het dekzandpakket is op een diepte aangetroffen variërend van 45 cm (boring 6 en) tot 70 cm-mv (boring 4).

⁵¹ In de fysische geografie is pas sprake van een eerdlaag als het afdekkende landbouwdek 50 cm of dikker is.

Archeologie

Tijdens het booronderzoek zijn alle afzonderlijke bodemlagen gezeefd over een metalen zeef met een maaswijdte van 4 mm. Hierbij zijn geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen. Wel zijn in boring 3 in de subrecente bouwvoor een fragment van een terracotta bloempot en een fragmentje steenkool aangetroffen. Deze bevestigen dat de bouwvoor niet ouder is dan de tweede helft van de 19^e eeuw.

Afbeelding 12: Foto van het plangebied. Links de Tolhuisstraat. Op de voorgrond de Balkerweg. De foto is genomen richting het westen.

4 Conclusie en aanbeveling

4.1 Conclusie

Op grond van de bestudeerde bronnen kan geconcludeerd worden dat het plangebied een matige trefkans heeft op archeologische resten van het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Met uitzondering van de Bronstijd tot en met de Vroege Middeleeuwen toen het gebied natter was en een lage trefkans heeft.

De bodem heeft ter plaatse heideontginning en grondbewerking naar verwachting in de eerste 50 cm geen onverstoord profiel meer. Omdat het esdek ter plaatse tussen de 0 tot 50 cm kan bedragen, kan de diepere ondergrond deels nog onverstoord zijn. Dit zal met het bodemonderzoek moeten worden bevestigd.

Om het verwachtingsmodel te toetsen is een karterend booronderzoek uitgevoerd met gerelateerd aan het onderzoeksgebied van 5.200 m² in totaal 10 boringen.

De onderzoeksvragen uit het bureauonderzoek kunnen op grond van de resultaten van het booronderzoek als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de bodemopbouw en de vermoedelijke intactheid van het bodemprofiel binnen het plangebied?*

De bodemopbouw bestaat uit een dunne subrecente bouwvoor op een deels geroerde inspoelingshorizont (podzol B). De podzol B is in de helft van de boringen als gevolg van grondbewerking (diepwoelen of scheuren) vermengd geraakt met de top van het onderliggende dekzandpakket. Vermoedelijk heeft men in het subrecente verleden de voor agrariërs storende ijzerrijke onderlaag (inspoelingshorizont) getracht te breken, zodat de waterafvoer op het perceel bevordert werd. In boring 1 en 2 is op de overgang van de bouwvoor naar de inspoelingshorizont (podzol B) een dunne uitspoelingshorizont (E) aangetroffen. Cultuurlagen of vondstlagen zijn niet aangetroffen.

- *Kunnen er archeologische vindplaatsen in het onderzoeksgebied aanwezig zijn?*

Doordat er sprake is van een vrijwel intacte bodemopbouw met een deels intacte podzolbodem, is de trefkans op vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd nihil. Er geldt wel een verhoogde trefkans op vindplaatsen uit de Steentijd, maar deze zijn niet aangetoond tijdens het veldwerk. De gematigde archeologische verwachting voor alle perioden voor het plangebied kan daarom bijgesteld worden naar laag.

4.2 Selectieadvies

Op grond van de deels nog aanwezige intacte veldpodzol en het ontbreken van concrete aanwijzingen voor een archeologische vindplaats adviseren wij om geen vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren.

4.3 Voorbehoud

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Met nadruk wijst Hamaland Advies erop dat dit selectieadvies nog niet betekent dat al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen namelijk eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Ommen) en haar adviseur, de regionaal archeoloog van gemeente Ommen (mw. drs. M. Nieuwenhuis), die vervolgens een selectiebesluit neemt.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 53 Monumentenwet 1988) kenbaar te worden gemaakt, om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: *'Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt*

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister'. Deze aangifte dient te gebeuren bij de RCE te Amersfoort. Het verdient aanbeveling ook de verantwoordelijk ambtenaar van de gemeente Ommen hiervan per direct in kennis te stellen.

Gebruikte literatuur

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland; de hogere niveaus*. Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2008. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland), Assen

Stiboka, 1976. *Bodemkaart van Nederland 1:50.000 en toelichting op de bodemkaart*, Wageningen.

Groenewoudt, B.J. 1994. *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. NAR 17, ROB. Amersfoort.

Batelaar, J., et al, 2008. *Toekomst voor erfgoed Ommen, erfgoednota gemeente Ommen*. Vastgesteld 6 november 2008.

Veen, J. van der, 2008. *Licht en Hoop Van woeste grond naar groene weiden, De pioniers van Witharen* in De Darde Klokke nr. 147. Uitgave van de historische kring Ommen.

Vestigia B.V., 2008. *Archeologische verwachtingswaardenkaart voor het grondgebied van de gemeente Ommen*, bijlage 7a, augustus 2008 / 1278 / RS, uit Archeologische waarden- en beleidskaart voor het grondgebied van de gemeente Ommen, een aanzet tot het ontwikkelen van ruimtelijk archeologiebeleid, Amersfoort.

Tol A.J. et al. 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: Verkennend booronderzoek Archeologie*. Status: versie 2.0. Geactualiseerd op 4 december 2012. Versie 1.0 van deze leidraad is op 30 maart 2006 vastgesteld door het CCvD

Tol, drs. A., 2012, *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek Archeologie*. Status: versie 2.0. Geactualiseerd op 4 december 2012. Versie 1.0 van deze leidraad is op 30 maart 2006 vastgesteld door het CCvD

Geraadpleegde websites

test.zoeken.cultureelerfgoed.nl; testfase Archis3 voor informatie over meldingen, Bonneblad ca. 1900, geomorfologie, bodem en GWT, luchtfoto, kadaster, rd-coördinaten

<https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/> voor doen van melding

<http://www.arcgis.com> voor opmetingen

www.watwaswaar.nl; voor informatie historische kaarten

<http://ahn.maps.arcgis.com/> voor hoogte-informatie

<http://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens> voor informatie over boringen in de omgeving

www.dans.easy.nl voor rapporten

www.Ommen.nl voor gemeentelijke informatie

<http://gisopenbaar.overijssel.nl> voor info over kaarten en cultuurhistorie

www.Back2Basics.nl voor de boorstaten

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

BIJLAGEN

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

Bijlage 1: Plangebied

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

Afbeelding 13: nieuwe situatie (Bron: Broekman, 2015)

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

Bijlage 2: Overzicht van geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

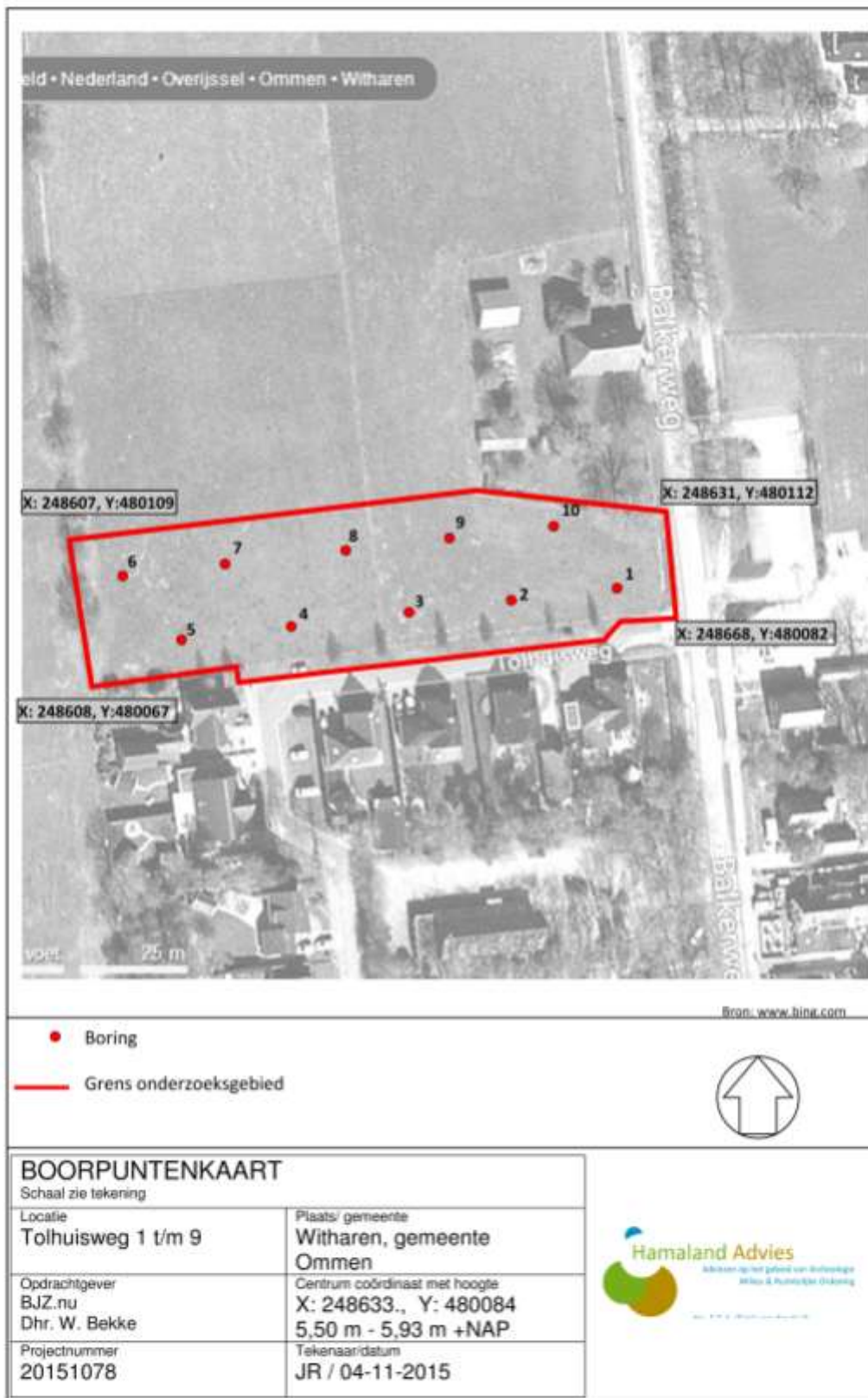

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

Bijlage 3: Boorpuntenkaart

Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
 Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

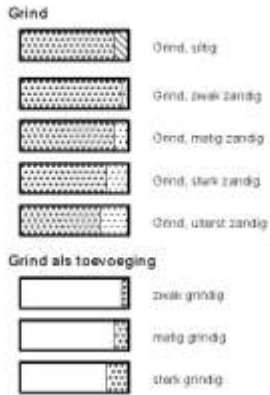
Project: BO en IVO (O) Tolhuisweg 1 t/m 9 te Witharen
Kenmerk: EKU/DIR/HAMA/151078

Bijlage 4: Boorlegenda en boorstaten (los bijgevoegd)

SMART

Boorstatenlegenda

Classificaties volgens de (Lutum+Silt)-Zand-Grind-driehoek

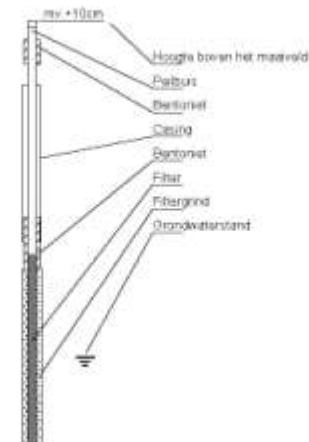
Classificaties volgens de OS-Lutum-(Silt+Zand)-driehoek

Laagaanduidingen

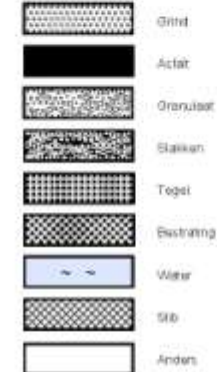
Peilbuizen

Classificaties volgens de Lutum-Silt-Zand-driehoek

Bijzondere lagen

Monsters

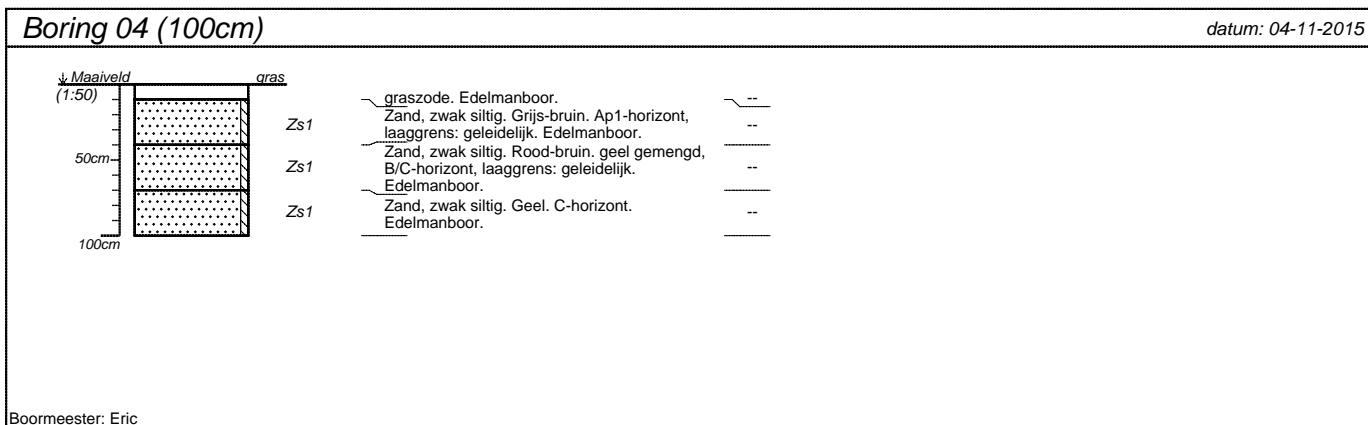
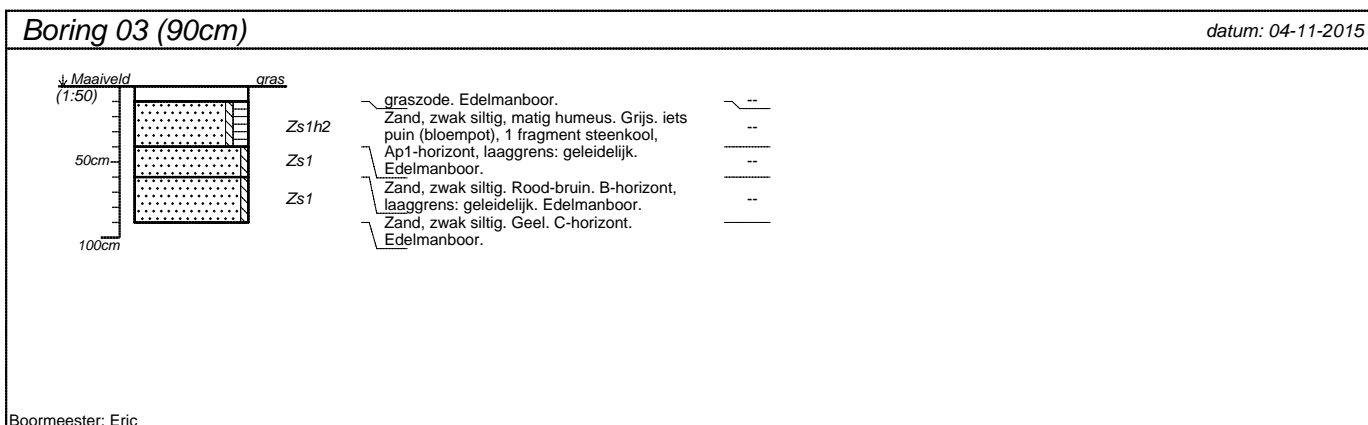
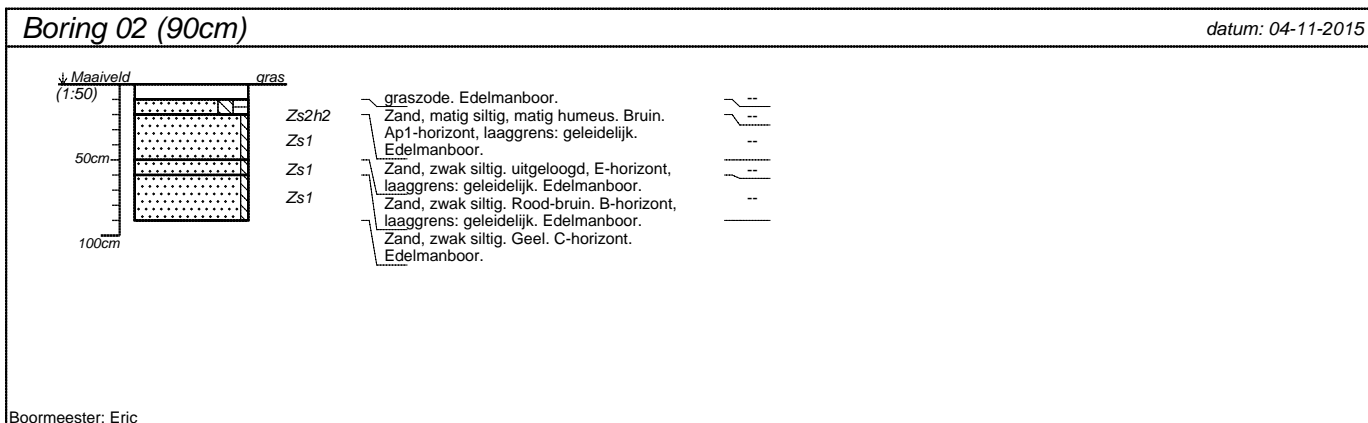
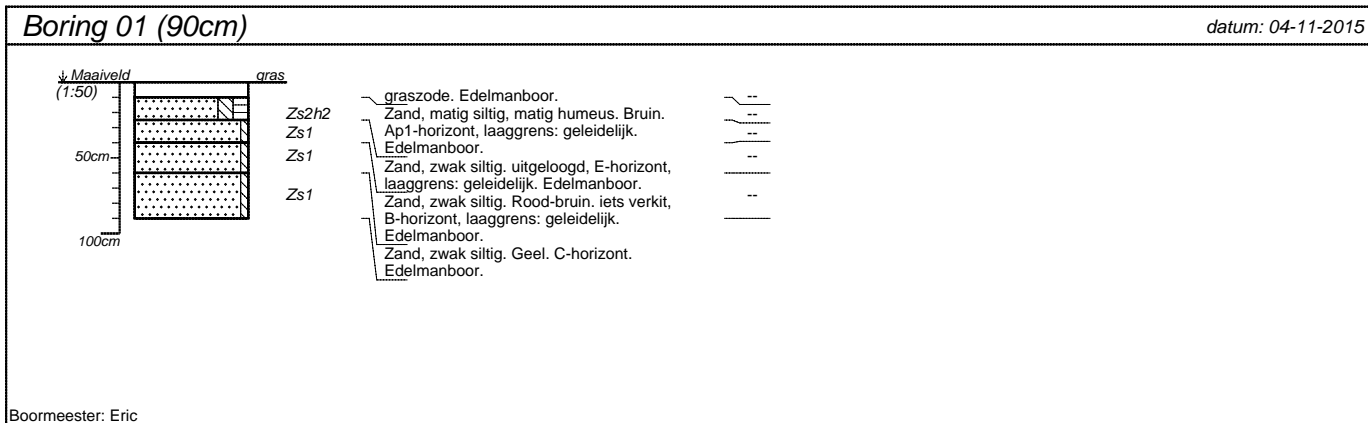

Detectie

- Olie/water-reactie**
- 1 = zwak
  - 2 = matig
  - 3 = sterk
  - 4 = uiterst

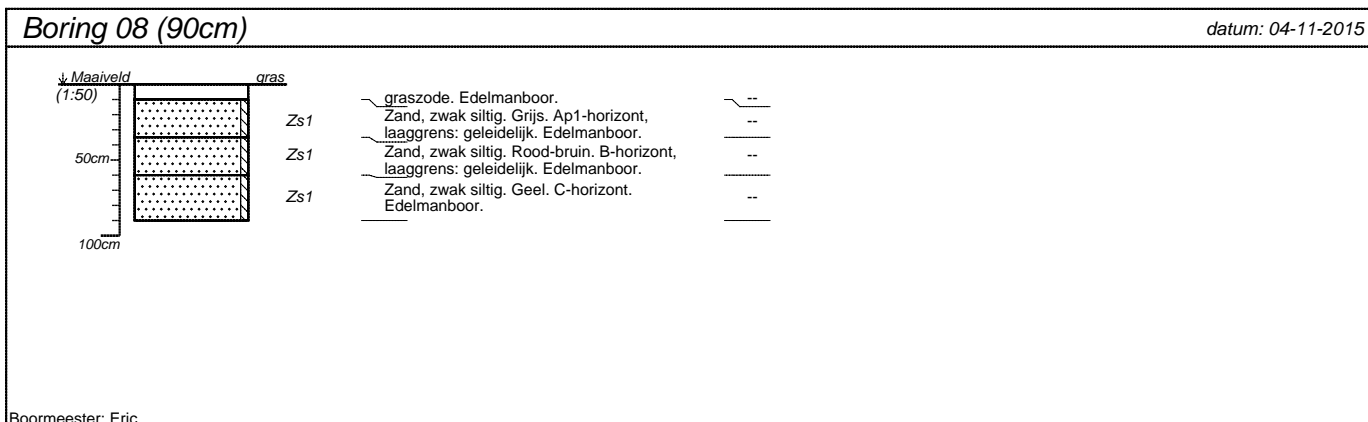
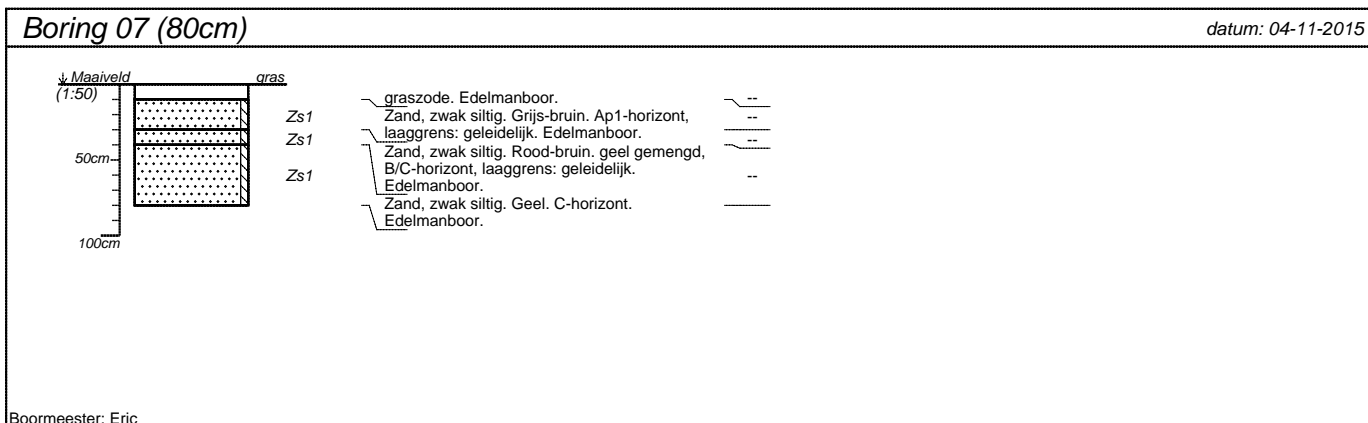
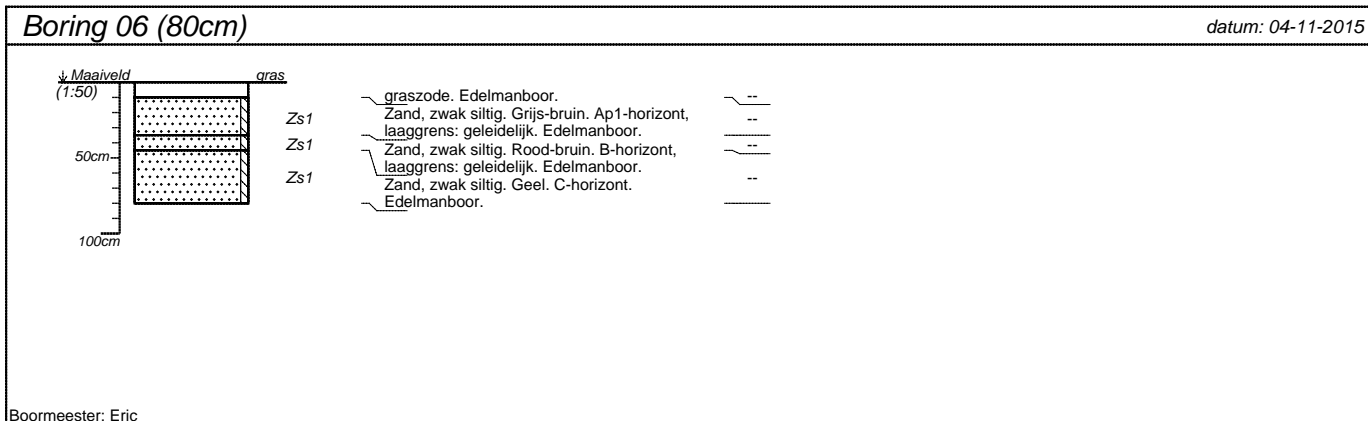
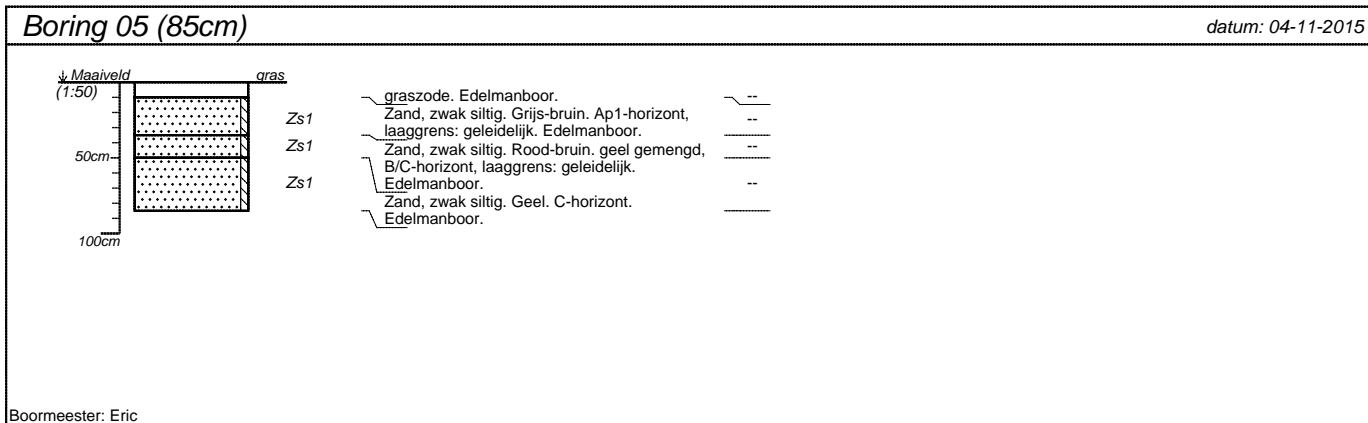
- PiD waarden**
- < 0,2 ppm
  - 0,2 - 1,0 ppm
  - 1,0 - 2,0 ppm
  - 2,0 - 10 ppm
  - > 10 ppm

getekend volgens NEN 5104

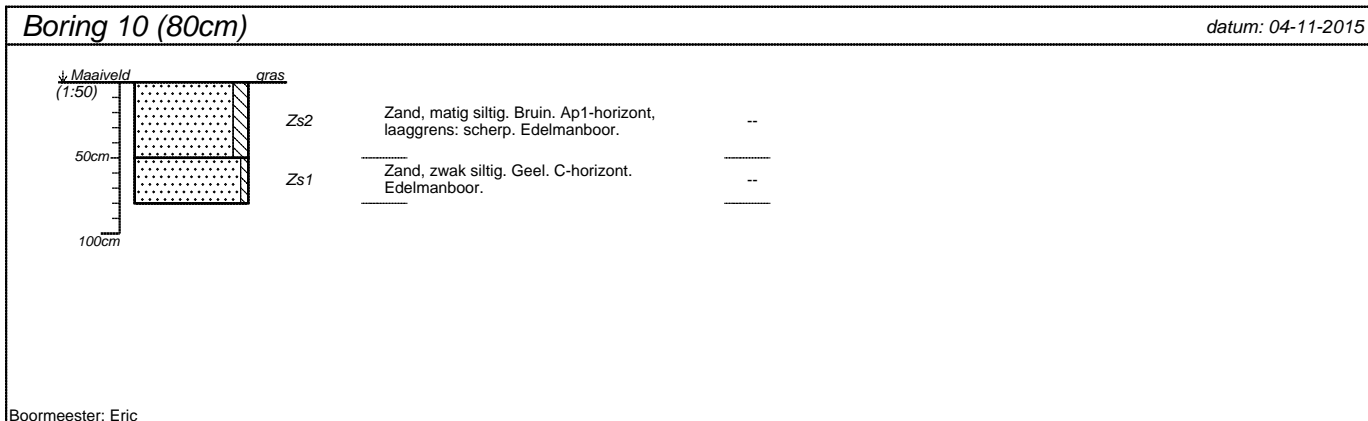
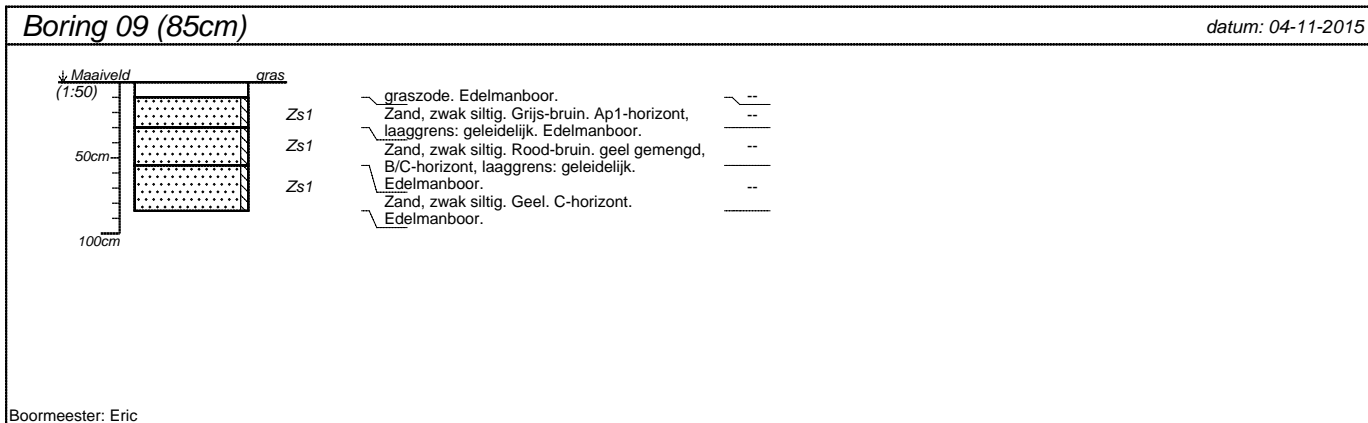

projectnummer 20151078	blad 1/3	locatieadres Tolhuisweg 1 t/m 9	 <p>Hamaland Advies Adviezen op het gebied van Archeologie Milieu & Ruimtelijke Ordening</p>
locatie Tolhuisweg		postcode / plaats Witharen, gemeente Ommen	
opdrachtgever B.J.Z. nu		land Nederland	
bureau Hamaland Advies			

projectnummer 20151078	blad 2/3	locatieadres Tolhuisweg 1 t/m 9	 Hamaland Advies Adviezen op het gebied van Archeologie Milieu & Ruimtelijke Ordening
locatie Tolhuisweg		postcode / plaats Witharen, gemeente Ommen	
opdrachtgever BJZ.nu			
bureau Hamaland Advies		land Nederland	

projectnummer 20151078	blad 3/3	locatieadres Tolhuisweg 1 t/m 9	
locatie Tolhuisweg		postcode / plaats Witharen, gemeente Ommen	
opdrachtgever BJZ.nu		land Nederland	
bureau Hamaland Advies			